

Nr 335.

Av herr **von Sneidern**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 45, angående viss nedsättning av sockerskatten.

I Kungl. Maj:ts proposition angående viss nedsättning av sockerskatten motiverar jordbruksministern sitt förslag till höjning av betpriset därmed, att ett sådant betpris bör fastställas att »under år 1917 sockerbetsodlingen icke blott bedrives i samma omfattning som föregående år, utan även utvidgas». Och i sin argumentering mot den höjning av 75 öre per 100 kilogram betor, som majoriteten bland tillkallade sakkunniga föreslagit, uttalar departementschefen, att han finner denna höjning alltför obetydlig »för att medföra åsyftat resultat, en kraftig ökning av sockerbetsodlingen instundande vår».

Jag kan för min del ej ansluta mig till departementschefens uppfattning om ändamålet med den nödvändiga höjningen av betpriset. Utgår man i likhet med departementschefen därifrån, att en så stor sockerbetsodling i år bör säkerställas, att med normal skörd landets behov av socker för nästa konsumtionsår blir fyllt, gäller det att överväga, huru stora behoven av socker nu äro inom landet och i vilken utsträckning dessa behov kunna och böra tillgodoses under samtidigt aktpågivande av, att behovet av andra nödvändiga näringsmedel blir fyllt. Ingen torde kunna bestrida, att den företagna sockerregleringen med åtföljande inskränkning av sockerkonsumtionen har kunnat genomföras betydligt lättare och utan att vara förenad ens jämförelsevis med de bekymmer för det närvarande och den oro för framtiden, som orsakats av bröd- och mjölregleringen. Det synes mig därför uppenbart att utöver omsorgen att tillförsäkra landet en sockermängd, som är tillräcklig under iakttagande av klok sparsamhet beträffande den nödvändiga konsumtionen och lämplig inskränkning av lyxkonsumtionen,

har man ingen anledning att sträcka sig. Fastmer synes det mig olämpligt att söka framdriva en ökad sockerproduktion å arealer, varifrån välbehövliga tillskott, exempelvis av korn och även vârvete, till våra starkt begränsade brödsädesförråd skulle kunna hämtas.

Av allt att döma råder på världsmarknaden större knapphet på brödsäd än på socker, varför man kan förutsätta, att ett fredsslut med åtföljande lättnader i den transoceana handeln sätter oss förr i tillfälle att tillföra vår konsumtion utländskt socker än utländsk brödsäd till ej alltför uppdrivna priser. Mot det framförda förslaget, att, i avsikt att hålla höjningen av maximipriset å socker så lågt som möjligt, uttaga de ökade kostnaderna för betodlingen genom höjda maximipriser även å det socker, som kommer att tillverkas av 1917 års betor d. v. s. maximipris eventuellt ända till 1 november 1918, har med styrka framhållits, att i händelse av fredsslut tillgång skulle erhållas på utländskt socker, varigenom maximiprisen ej skulle kunna upprätthållas på den svenska marknaden utan samtidig höjning av sockertullen. Det synes mig därför nödvändigare att inrikta sommarens ansträngningar på produktion av sådana livsmedel, varav finnes ett omedelbart och oavvisligt behov än på en forcerad betodling. En eventuell icke önskvärd knapphet i sockertillgången behöver i varje fall ej bli kännbar förrän hösten 1918, då väl större sannolikhet får anses föreligga, att vi skola kunna fylla våra behov utifrån, än att vi i år skola kunna få vårt spannmålsbehov tillgodosett genom import.

Om man därför icke i likhet med departementschefen önskar en kraftig utökning av betarealen i sommar, utan nöjer sig med den nuvarande under 1916 ökade arealen, synes mig ett skäl ha bortfallit för Kungl. Maj:ts förslag att gå utöver den ökning av betpriset med 75 öre per 100 kilogram som av sakkunnigas majoritet föreslagits.

Det andra skäl, som av Kungl. Maj:t framföres för en höjning av betpriset med 95 öre per 100 kilogram är det, att först därigenom betodlingen skulle bli lika lukrativ som vissa andra kulturer, som kunna tänkas undantränga berorna, exempelvis korn och foderbetor. Det synes mig anmärkningsvärt att detta skäl med sådan styrka framföres av Kungl. Maj:t. Vid fastställandet av nu gällande maximipriser å brödsäd och fodersäd synes nämligen Kungl. Maj:t ingalunda tagit sådan hänsyn till produktionskostnaderna för de olika kulturerna, som nu anses så nödvändigt vid fastställande av priset å betor. Men jag vill icke förutsätta, att den känsla av samhällssolidaritet, som man tydligen beräknat skola utgöra hinder för hela landets jordbrukare att tillfälligt övergiva

eller inskränka den nu utomordentligt viktiga brödsädesodlingen, i mindre grad skulle vara att påräknas, då det gäller betodlare. Att de tillkallade sakkunniga läto utföra jämförande undersökningar rörande olika kulturers ekonomiska bärighet får icke tagas till intäkt för ett krav, att varje odling skall så ordnas, att dess ekonomiska resultat blir exakt lika med den för ögonblicket mest givande grenen av lantushållningen, och denna slutsats av de gjorda undersökningarna drog icke heller sakkunnigas majoritet.

Utgångspunkten för betodlarnas framställning om förhöjt betpris var den, att ett sådant pris å betorna skulle betalas att de ökade produktionskostnader, som blivit en följd av rådande kristid, därmed skulle täckas. Betodlarna beräknade, att härför erfordrades en förhöjning av 90 öre per 100 kilogram betor. Denna beräkning grundade sig emellertid på en beräknad skörd av 130 deciton per tunnland, som varit medelskörd under åren 1915 och 1916. Räknar man däremot, som uppenbart är riktigare, med de sista 10 årens medelskörd eller 150 deciton per tunnland kommer man till en höjning av 78 öre per 100 kilogram betor som betodlarnas eget krav.

Vid den kontrollräkning, som bland de sakkunniga utfördes med tillhjälp av särskilt tillkallad expert på lantbruksbokföringens område och varvid man utgick från en normalskörd av 150 deciton på tunnland, kom man på delvis andra vägar, än dem betodlarne följt vid uppgörandet av sina beräkningar, till en ökad produktionskostnad av 75 öre per 100 kilogram betor eller nära på precis samma summa som den, till vilken betodlarne själva kommit. Till ytterligare kontroll av de gjorda beräkningarna företogs jämförande undersökningar av konkurrerande kulturer och då dessa visade ett något ökat ekonomiskt utbyte, fann man häri ett stöd för såväl de gjorda beräkningarnes riktighet som det berättigade i betodlarnes krav. Men sakkunnigas majoritet kunde häri icke finna en anledning till att gå utöver betodlarnas egna krav, sådana dessa gestalta sig efter en omräkning efter normalskörd.

Emellertid kan påpekas, att, genom det sätt varpå merkostnaderna för betodlingen beräknats, skyldig hänsyn tagits till möjligheten av konkurrerande kulturer. I den uppgjorda kalkylen återfinnas nämligen vissa poster, i huvudsaklig del utgörande höjning av värdet av vissa naturaprestationer, mot vilkas medtagande en av de sakkunniga reserverat sig, och mot vilka i vissa fall och i viss utsträckning anmärkningar kunna göras. Då dessa naturaprestationer emellertid kunna få användning vid andra lika inkomstbringande kulturer som betodling finnes fullgiltig anledning att medtaga desamma i kalkylerna.

Jag anser därför att skäl icke blivit förebragta för en större ökning av betpriset än 75 öre per 100 kilogram.

Beträffande anskaffning av för denna höjning erforderliga medel tillåter jag mig framställa följande förslag. Det synes mig riktigt, att man vid förestående uppgörelse med sockerbolaget utgår från den förutsättningen, att bolaget bibehålles vid sin normala vinst före krisen, utan att nu ingå på frågan om denna vinsts berättigande med avseende fäst vid den verkliga karaktären av bolagets aktiekapital. Gillar man denna ståndpunkt, framgår därav, att man icke kan fordra, att bolaget av egna vinstmedel skall betala hela den ökning i betpriset, som blivit en nödvändighet genom de ökade odlingskostnaderna. Då bolaget även har ett mycket stort intresse av att betodlingen stimuleras, varigenom åt detsamma bevaras nödig tillgång på råvara, som en industri i dessa tider har särskild anledning att uppskatta, utgör detta givetvis ett starkt skäl för ett avsevärt bidrag från bolagets sida till den nödiga förhöjningen av betpriset. Det bidrag av 15 öre per 100 kilogram betor, som av Kungl. Maj:t föreslås, torde därför vara mycket berättigat. Återstår då 60 öre per 100 kilogram betor att täckas från annat håll. Beräknas årets skörd till 1,000,000 ton betor skulle den summa, som erfordras, vara 6,000,000 kronor. Av denna summa komma minst 2,000,000 kronor att anskaffas genom överskottet, sedan kostnaderna för sockerregleringen frändragits, av den särskilda sockerskatt, som Kungl. Maj:t pålagt det socker, som utlämnas till restauranger och industrier. Återstår då 4,000,000 kronor att täcka från annat håll.

Vill man i likhet med Kungl. Maj:t fördela den ökade kostnaden för betodlingen på konsumtionen och accisen, vore det, för att hålla prisförhöjningen så liten som möjligt, enligt min mening, lämpligt att utsträcka tiden för prisförhöjningen och accisens nedsättning över hela innevarande finansår. Den sockerkvantitet, som man i så fall kunde räkna med, torde kunna uppskattas till 100,000 ton och vid lika fördelning mellan konsumtion och accis skulle sockerpriset behöva höjas med två öre per kilogram och accisen nedsättas likaledes med två öre per kilogram.

I denna tid av allmän prisfördyring vore ju en höjning av sockerpriset med två öre per kilogram icke stor. Även om man därtill lägger de 4 öre, med vilka sockerpriset höjts sedan krigets utbrott, är den totala höjningen å denna vara jämförelsevis obetydlig. Men man bör å andra sidan icke förbise, att varje höjning av priset å en nödvändighetsvara är en ytterligare börda för de redan synnerligen hårt tryckta konsu-

menterna. Man bör även komma ihåg, att sockerkonsumtionen fortfarande tryckes av en indirekt beskattning, som genom sockerregleringen antagit karaktären av en skatt per huvud. Att under nuvarande förhållanden åtminstone delvis ersätta denna beskattning med mera rationella beskattningsformer synes i och för sig vara en akt av rättvisa. Så sker, om de ofrånkomliga ökade produktionskostnaderna för sockret täckas icke genom höjning av sockerpriset, utan därigenom att staten efterskänker en del av sockeraccisen och härför söker täckning från andra beskattningsobjekt. Kungl. Maj:t har själv ansett sig böra föreslå en sänkning av sockeraccisen, som bringar staten en skatteförlust av $3\frac{3}{4}$ miljoner kronor. Jag kan under sådana omständigheter, då den ytterligare skatteuppostring, som staten skulle göra, endast belöper sig till en kvarts miljon, ej tveka att föreslå, att de behövliga fyra miljonerna uttagas genom sänkning av accisen, varigenom varje förhöjning av sockerpriset skulle kunna undvikas. Då jag således föreslår, att hela beloppet uttages genom sänkning av accisen under detta finansår, är det givetvis ur statsfinansiell synpunkt likgiltigt, om detta sker genom en mindre sänkning under hela året eller genom en större sänkning under en del därav. Då fördel kan vara förenad därmed, att sänkningen fördelas på den noggrant kända sockermängd, som finnes kvar av förra årets skörd eller 75,000 ton, föreslår jag, att de behövliga fyra miljonerna fördelas på denna sockermängd, varigenom accisen skulle behöva sänkas med $5\frac{1}{3}$ öre per kilogram.

Beträffande nu föreslagna statsuppostring för sockerbetsodlingen torde böra erinras därom, att då sockerbolaget i förskott erhåller medel till betalning av en beräknad skördemängd betor, som först i höst kommer att betalas, bolaget dels erhåller räntevinst i mån av försäljningen av sockret under årets lopp, dels att i den händelse att skörden skulle utfalla sämre än som är beräknat bolaget erhåller ett överskott, som givetvis bör återbetalas till statskassan.

Vad till sist angår den ytterligare undantagsställning, som Kungl. Maj:t föreslår, beträffande det mellansvenska bolaget, torde denna endast kunna medgivas på grund av nuvarande exceptionella förhållanden och under uttryckligt betonande av att denna åtgärd icke på något sätt prejudicerar statens blivande ställning till detta bolag.

Jag tillåter mig därför hemställa,

att riksdagen vidtager den ändring i Kungl. Maj:ts förslag till sänkning av sockerskatten att vid

sockrets utlämnande till fritt bruk under tiden från och med den 1 mars 1917 till och med den 31 oktober samma år erlägges skatt med $10\frac{2}{3}$ öre för varje kilogram, dock att skatten för socker från den s. k. Lidköpingsgruppen under samma tid utgår med $4\frac{2}{3}$ öre.

Stockholm den 17 februari 1917.

Axel von Sneidern.